

organizácii procesu konzultovania є katalizatorom pozitivnich zmin ta posuku mozlivostey dya stanovleniya osobistisnoyi ta profesijnoyi kompetentnosti pedagoga.

Література

1. Браун А. Супервизор у соціальній роботі: Супервізія догляду в громаді, денних та стаціонарних установах / А. Браун, А. Боурн; пер. з англ. Т. Семигіної. К.: Унів. вид-во «Пульсари», 2003. 240 с.
2. Глэддинг С. Психологическое консультирование. 4-е изд. СПб.: Питер, 2002. 736 с.
3. Серебрякова К. А. Психологическое консультирование в работе школьного психолога : учеб. пособие для студ. высш. учеб. заведений / К. А. Серебрякова. М. : Издательский центр «Академия», 2010. 288 с.
4. Шнейдер марЛ. Б. Пособие по психологическому консультированию: учебное пособие. М.: Ось-89, 2003. 272 с.
5. Якобс Д. Супервизорство / Д. Якобс и др. С-Пб : Б.С.К., 1997. 235 с.

PaedDr. Miroslav. Kamenický, PhD.

Inštitút Juraja Páleša v Levoči
Katolícka univerzita v Ružomberku

PROBLÉMY PRI VÝCHOVE A VZDELÁVANÍ ŽIAKOV POČAS PANDÉMIE COVID 19

Teoretické východiská

Pandémia nového koronavírusu (SARS-CoV-2) a choroba Covid-19 ním zapríčinená mala nemalý dopad na systém školstva po celom svete. V správe UNESCO sa hovorí o vyše jednej miliarde žiakov a študentov, ktorí boli celosvetovo zasiahnutí opatreniami v súvislosti s pandémiou koronavírusu (UNESCO, 2020). Na Slovensku bol prvý prípad ochorenia covid-19 potvrdený 6. marca 2020. Vláda SR vydala súbor nariadení, ktoré sa týkali zákazov školských súťaží a predmetových olympiád, exkurzií a výletov, všetkých športových podujatí realizovaných v sústave škôl a školských zariadení. Potom sa zatvorili vonkajšie aj vnútorné športoviská, detské kútiky a všetky voľnočasové zariadenia, kde by dochádzalo k združovaniu žiakov. V druhej polovici marca 2020 došlo k úplnému zatvoreniu vzdelávacích inštitúcií a Ministerstvo školstva, vedy, výskumu a športu SR uložilo do odvolania prerušiť prezenčnú formu štúdia a nahradiť ju dištančnou metódou výuky. Na Slovensku kvôli reštrikčným opatreniam sa muselo pristúpiť k využívaniu dištančnej formy vzdelávania tak, ako to naše školstvo ešte nezažilo a to od materských škôl až po vysokoškolských študentov sa deti, žiaci a študenti učili online prostredníctvom niektorej platformy. Za dištančnú formu vzdelávania pokladáme podľa Zákona č. 245/2008 Z.z., 2008, § 54 ods. 10 „diaľkové vzdelávanie prostredníctvom korešpondencie, telekomunikačných médií a iných prostriedkov, bez priameho kontaktu medzi pedagogickým zamestnancom a samostatne študujúcim žiakom. Len veľmi málo škôl hneď na začiatku pandémie začalo využívať elektronické informačné systémy na vyučovanie online, pretože na takúto situáciu sme neboli pripravený. Komunikácia prostredníctvom nich však bola na začiatku pandémie

určená najmä pre rodičov. Zabezpečiť online vyučovania sa stalo výzvou pre všetky školy. Bolo to náročné pre učiteľov, žiakov aj rodičov. V niektorých krajinách s uzoálnym výskytom epidémií je uzatvorenie škôl účinným nefarmakologickým opatrením pri zmiernovaní šírenia ochorení. Nepoznáme a ani nie je popísaný presný rozsah dôsledkov takehoto vyučovania na žiakov a ich rodiny. Neexistuje žiadna zahraničná štúdia, ktorá by zisťovala účinky uzatvorenia všetkých školských zariadení na takéto dlhé obdobie, aké nastalo v roku 2020 v dôsledku nového koronavírusu. Toto obdobie trvalo v prvej vlne šírenia koronavírusu tri mesiace, ale v druhej vlne začalo v polovici októbra 2020 a trvá doteraz (pozn. autora koniec apríla 2021). Postupne sa podľa školského semaforu začínajú otvárať základné školy (druhý stupeň) a aj stredné školy (stredné školy zatiaľ v 9 okresoch a vysoké školy zatiaľ nie – pozn. autora ku dňu 3.5. 2021).

Autority z oblasti psychológie, medicíny a školstva poukazujú na vysoké riziko prehlbenia nerovností vo vzdelávaní pri dlhodobom uzatvorení škôl. Štúdia z Holandska mapujúca žiakov od 4 do 18 rokov (Bol, 2020) ukázala na prehlbovanie nerovností medzi žiakmi zo znevýhodnených rodín a rodín, ktoré majú vyšší sociálno-ekonomický status. Takisto sa prehlbujú nerovnosti medzi samotnými školami v jednej krajine a ich možným materiálnym a technickým zabezpečením online výuky. Česká školská inšpekcia (2020) poukazuje na rozdiely pri vzdelávaní na diaľku na základných a stredných školách počas pandémie covid-19. Poukázali na zásadné rozdiely medzi regiónmi Českej republiky na úrovni riadenia školy, prístupe školy k vyučovaniu a tiež v podmienkach pre vzdelávanie na diaľku. Veľké rozdiely sú vo vyučovaní jednotlivých predmetov. Najhoršie výpadky učiva predpokladáme budú v prírodovedných predmetoch (matematika, fyzika, chémia a to hlavne na základných a stredných školách). Štúdie v nasledujúcom období podľa nášho názoru ukážu aj dopad dištančného vzdelávania (alebo jeho absencie) v predmetoch telesná výchova a etická výchova a to na zdravotnú a psychickú stránku žiakov. Priznajme si, že o psychických dôsledkoch pandémie koronavírusu na deti a žiakov vieme iba veľmi málo. S istotou však vieme, že duševné zdravie je rovnako dôležité, ako zdravie fyzické a preto nás čakajú ťažké dni s bojom proti novej pandémie – pandémie psychických následkov koronavírusu.

Odlíšnosti počas dištančného vzdelávania sa týkali aj celkového počtu hodín denne, ale aj počtu vyučovacích hodín na predmet týždenne. O rozdieloch v počte akademických hodín za deň a tiež v počte hodín venovaných určitému predmetu a ich dopadu na akademický výkon žiakov hovoria Burgess a Sievertsen (2020) a tiež Lavy (2015). Učebné osnovy na Slovensku neboli tvorené pre dištančné vzdelávanie, muselo sa od mnohých predmetov upustiť, rovnako boli vylúčené aj niektoré témy z povinných predmetov z dôvodu nedostatku času v online priestore. Z prieskumu realizovaného na Slovensku na vzorke 330 slovenských učiteľov vyplýva, že polovica opýtaných učiteľov odučila v priemere menej ako dve hodiny denne, tretina učiteľov učí 3 až 4 hodiny denne.

Problémy žiakov pri dištančnom vzdelávaní

Rozličný prístup na internet (napr. žiaci zo sociálne znevýhodneného prostredia; žiaci rodičov odmietajúcich komunikáciu cez sociálne siete) – ak neprichádza náhradné riešenie (v závislosti od osobnosti žiaka) alebo neprichádza

zmena prístupu rodiča, môže dieťa prežívať pocity frustrácie, ktoré vyústia do nezájmu o učenie, ľahostajnosti.

Rozdielna schopnosť zvládania online komunikácie, online výučby, elektronickej komunikácie s pedagógom, (napr. žiak uprednostňuje iné metódy učenia; potrebuje osobný kontakt s pedagógom; individuálny prístup; pýta si častejšie uistenie, že jeho riešenie úlohy je správne; žiaci môžu mať rozdielnu úroveň rozlišovania dôveryhodnosti zdrojov pre prísun rôznych informácií z webových portálov.

Technické a individuálne prekážky využívať počítač a online priestor v konkrétnom čase (napr. väčší počet školopovinných žiakov v rodine, využitie počítača rodičmi v rámci home office) – nedostatok počítačov a prístupu k internetu, ak chýba dohoda na čase využívania siete - môže sa to prejavovať vo väčšej nervozite, v neistote, v hádkach, konfliktoch, v chýbajúcej trpezlivosti a vo vzájomnej nízkej tolerancii k potrebám.

Problémy detí a žiakov po návrate do škôl. Návratom detí a žiakov do škôl sa ich duševný stav automaticky nezlepší. Práve naopak, mnohé deti budú mať ťažkosti s návratom k bežnému životu, veľa detí si bude niešť stiesňujúce zážitky z náročného obdobia, ktorému ich detská psychika čelila, a u veľa žiakov sa môžu spustiť abstinenčné príznaky, keďže budú náhle odtrhnutí od počítačov, na ktorých sa môže vytvoriť podobná závislosť ako na alkohole či drogách či hrách. Situácia po návrate žiakov do škôl nasvedčuje tomu, že žiaci sa v prvých dňoch málo rozprávajú, v triedach i na chodbách je ticho. Zvykli si na ticho doma pri počítači.

Deti a žiaci ako ohrozená skupina

Deti a žiaci patria k psychicky najzraniteľnejšej časti populácie, o čom nás presvedčila aktuálna pandémia koronavírusu. Bez výstrahy boli deti, ale aj ich rodičia a určite aj učitelia, zvládnuť nové prístupy a nástrahy online vzdelávania. Učitelia robia maximum, aby zostali s deťmi v kontakte aj počas dištančného vzdelávania a snažia sa prebrať čo najviac učiva. Na duševné rozpoloženie detí a žiakov sa však opäť zabúda. Deti a žiaci sa náhle ocitli v úplne novej situácii, ktorá im podstatne zmenila životy. Zostali odtrhnutí od sociálnych kontaktov, museli sa prispôbiť úplne novému systému vyučovania, museli sa naučiť tráviť pri počítači niekoľkonásobne viac času a okrem toho všetkého sú obklopení strachom z ochorenia (majú strach z ochorenia seba, rodičov, starých rodičov a pod.), ktoré zasiahlo celý svet. Tým, že deti a žiaci stratili sociálny kontakt so svojimi spolužiakmi a učiteľmi, stratili aj možnosť učiť sa to, čo sa cez online platformy vzdelávania naučiť nedá: spolupráca, tolerancia, pochopenie, empatia, vnímanie emócií iných ľudí a rozvoj morálneho cítenia. Každá zo spomínaných zmien v životoch detí a žiakov je aj oddelene veľmi vážna. Kombinácia toľkých zmien však pôsobí na detskú dušu ako obrovský balvan, ktorý musia náhle tlačiť pred sebou.

Rozdielna motivácia žiaka vyplývajúca z rodinného zázemia - pocit bezpečia v rodine, klímy v rodine a veku primeranej komunikácie. Problémy sú napr. nezvládanie komunikácie rodiča s dieťaťom; zľahčovanie situácie; rozdielne prežívanie situácie – deti zrkadlia pocity rodičov; nie každý rodič sa chce a môže s dieťaťom učiť, napr. rodičia s kritickej infraštruktúry nemajú dostatok času, chýbajúci priestor na rozhovor; chýbajúca dôvera vo vzťahu rodič-dieťa, dieťa -

učiteľ, rodič - učiteľ; neprispôsobenie komunikácie veku dieťaťa – tón hlasu, ovládanie emócií – ak v domácnosti vládne stres, strach, nervozita, ak dieťa vidí úzkosť rodičov, tieto pocity si osvojí.

Nevyhnutnosť psychologov na školách je potrebná

Deti a žiaci by si s obrovským náporom zmien na ich výchovu a vzdelávanie spôsobených pandemiou koronavírusu, zaslúžili podporu, záujem a pomoc. Každé dieťa a žiak by mal mať nárok rozprávať sa so školským psychológom a povedať mu, ako sa má, čo prežíva, čo ho trápi a najmä, čo potrebuje. Všetci rodičia by mali mať možnosť poradiť sa so školským psychológom a zdieľať svoje pocity a trápenia. Každý učiteľ by mal mať možnosť konzultovať so školským psychológom prežívanie svojich žiakov ako aj vlastné prežívanie.

Tento ideál je však veľmi vzdialený. O duševné zdravie detí, žiakov, rodičov a učiteľov sa totiž vo väčšine našich škôl nemá kto postarať. Školských psychologov je málo. Ministerstvo školstva navrhol stanoviť, aby mali školy s počtom žiakov 101-200 školského psychológa na 0,4 pracovného úväzku (zdroj: Ministerstvo školstva SR). V praxi by tak pri tomto modeli mal školský psychológ pri 0,4 pracovnom úväzku (čo sú približne 2 dni v týždni) na starosti približne 200 žiakov, ich rodičov a zamestnancov školy (zdroj: Valihorová, 2019).

Bibliografia

1. Bol, T. (2020). Inequality in homeschooling during the Corona crisis in the Netherlands. First results from the LISS Panel. Cit. 16. máj 2020
2. Brom, C., Lukavský, J., Greger, D., Hannemann, T., Straková, J., & Švaříček, R. (2020). Mandatory home education during the covid-19 lockdown in the Czech Republic: A Rapid Survey of 1st-9th Graders' Parents. Cit. 9. september 2020
3. Burgess, S., & Sievertsen, H. (2020). Schools, skills, and learning: The impact of Covid-19 on education. Cit. 16. máj 2020. Dostupné z <https://voxeu.org/article/impact-covid-19>
4. Česká školní inspekce. (2020). Vzdelávání na dálku v základních a středních školách. Tematická zpráva. Praha: Česká školní inspekce
5. Doyle, O. (2020). Covid-19: Exacerbating educational inequalities? Cit. 21. máj 2020
6. Lades, L., Ladesab, L., Laffanc, K., Dalyd, M., & Delaneyef, L. (2020). Daily emotional well-being during the Covid-19 pandemic
7. Lavy, V. (2015). Do differences in schools' instruction time explain international achievement gaps? Evidence from developed and developing countries. *Economic Journal*, 125(588)
8. Rafael, V., & Krejčíková, K. (2020). eduRoma – Roma Education Project. Aký je rozdiel medzi „online“ a „offline“ žiakmi z chudobných rómskych komunit a čoho sa najviac obávajú po návrate do školy
9. Tomšík, R. (2017). Kvantitatívny výskum v pedagogických vedách. Úvod do metodológie a štatistického spracovania. Nitra: PF, UKF
10. Robert Tomšík, Eva Rajčániová, Petra Ferenčíková, Alena Kopányiová :Pohľad rodičov na vzdelávanie počas pandémie covid-19 na Slovensku – porovnanie rodičov detí so špeciálnymi potrebami a rodičov detí bez identifikovaných špeciálnych potrieb

11. Rafael, V., & Krejčíková, K. (2020). eduRoma – Roma Education Project. Aký je rozdiel medzi „online“ a „offline“ žiakmi z chudobných rómskych komunit a čoho sa najviac obávajú po návrate do školy
12. Toseeb, U., Asbury, K., Code, A., Fox, L., & Deniz, E. (2020). Supporting families with children with special educational needs and disabilities during Covid-19
13. Wang, G., Zhang, Y., Zhao, J., Zhang, J., & Jiang, F. (2020). Mitigate the effects of home confinement on children during the COVID-19 outbreak
14. Zákon č. 245/2008 Z. z. o výchove a vzdelávaní (školský zákon) a o zmene a doplnení niektorých zákonov

УДК 378.046-021.68:001.895

Капінус Н.О.

завідувач відділу початкової освіти,
старший викладач кафедри психології та розвитку особистості
Донецького обласного інституту післядипломної педагогічної освіти
karinus@ippo.dn.ua;

Макарова Л.М.

кандидат педагогічних наук, доцент,
методист відділу початкової освіти
Донецького обласного інституту післядипломної педагогічної освіти
mliubov57@gmail.com

СИСТЕМНИЙ ПІДХІД ДО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ТВОРЧОГО РОЗВИТКУ ВЧИТЕЛЯ НУШ В ІННОВАЦІЙНОМУ ПРОСТОРИ ІНСТИТУТУ ПІСЛЯДИПЛОМНОЇ ОСВІТИ

Постановка проблеми та її зв'язок із важливими науковими чи практичними завданнями.

Одним із пріоритетних завдань нової початкової освіти сучасна педагогічна концепція визначає формування такої особистості вчителя, який забезпечував би в освітньому просторі творення нової людини, власне освітнього процесу і себе в ньому. Налаштування на сприйняття змін в освіті України спонукає вчителя до неперервного розвитку педагогічної майстерності. В інтегративній системі педагогічної майстерності вчителя НУШ творчий розвиток особистості вчителя є невід'ємною професійно значущою складовою.

Серед провідних напрямків діяльності Донецького інституту післядипломної педагогічної освіти, спрямованих на вирішення завдань щодо забезпечення підготовки педагогічних кадрів області, здатних ефективно здійснювати професійну діяльність в ситуації постійних змін, найбільш вагомим виступає розвиток творчості педагогів. Особливо цей напрямок актуалізується в аспектах системності та інноваційності.

Аналіз останніх досліджень і публікацій, у яких започатковано розв'язання проблеми і на які автор посилається.

Останнім часом окреслена проблема широко і ґрунтовно обговорюється в наукових колах України. Особливо виокремлюються здобутки, пошуки,